

Utlåtande 2012:82 RVII (Dnr 325-313/2011)

Även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour

Motion (2011:10) av Karin Rågsjö (V)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:10) av Karin Rågsjö (V) om ”Även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour” besvaras med hänvisning till vad som sägs i detta utlåtande.

Föredragande borgarrådet Anna König Jerlmyr anför följande.

Ärendet

Karin Rågsjö (V) föreslår i motionen (2011:10) kommunfullmäktige besluta att ideella kvinnojourer som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad även ska få ersättning för verksamhet riktad mot papperslösa kvinnor samt att stadens kriscentrum för kvinnor ska ges i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor och ge dem stöd och skydd.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och Systerjouren Somaya.

Stadsledningskontoret anser inte att motionärens förslag innebär någon förändring i realiteten eftersom förslaget sannolikt inte innebär att fler papperslösa kvinnor kommer att söka hjälp utifrån deras rädsla att bli utvisade. Pappers-

lösa kvinnor har rätt att få insats men lagstiftningen kan göra att de är rädda att söka hjälp.

Socialnämndens bedömning är att lagstiftningen ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i den akuta situationen. De verksamheter inom socialnämndens område som kommer i kontakt med gruppen papperslösa kvinnor medverkar också till att ge skydd till flickor och kvinnor i akuta situationer.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd poängterar att kommunen har det yttersta ansvaret för de som vistas i stadsdelsområdet och kan ge akut hjälp. Men på grund av lagstiftningen måste socialtjänsten underrätta polisen, vilket förmodligen innebär att våldsutsatta kvinnor drar sig för att kontakta socialtjänsten. Stadsdelsnämnden ser i dagsläget ingen möjlighet att tillgodose motionärens förslag.

Östermalms stadsdelsnämnd anser att omsorg om dem som är utsatta för våld i nära relationer är en mycket viktig fråga och är mån om att samhället och olika aktörer kan hjälpa olika utsatta grupper på bästa sätt för de drabbade. För att Stockholms stad inklusive stadsdelsförvaltningarna ska få tydligare riktlinjer och därmed kunna ge en bättre vård och en bättre hjälp till dessa grupper vill nämnden att staden utreder frågan centralt.

Systerjouren Somaya tar emot förslaget om våldsutsatta papperslösa kvinnors rätt till skydd på kvinnojour som ett led i att motverka könsbaserat förtryck. Antagandet av motionen skulle också reducera de socioekonomiska kostnader det innebär för samhället när människor lever under oacceptabelt förtryck.

Mina synpunkter

Trygghet är en grundläggande rättighet. Stockholms stad ska verka för att den som är utsatt för brott och dennes närstående ska få stöd och hjälp. År 2012 antas ett nytt kvinnofridsprogram i Stockholm stad, där arbetet mot våld i det egna hemmet tydliggörs. Kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av extra stöd och hjälp för att förändra livssituationen.

Under 2011 beslutade alliansregeringen tillsammans med Miljöpartiet att stärka papperslösas rättigheter med rätt till skolgång för barn. I gällande rätt för papperslösa finns det, så som motionären efterfrågar, ett tydligt ansvar för kommunen enligt socialtjänstlagen. Kommunen har det yttersta ansvaret för dem som vistas i kommunen. Papperslösa kvinnor har idag vid nödprovning rätt till tillfälliga boenden vid kvinnojourer eller annat skyddat boende i den akuta situationen, Kriscentrum för kvinnor är inget undantag. Att ge ideella

kvinnjourer eller stadens kriscentrum för kvinnor det uppdrag som motionären föreslår ändrar inte det faktum att socialtjänsten är skyldig enligt svensk lag (7 kap 1 § utlänningsförordningen 2006:97) att kontakta polisen. Detta kan resultera i att papperslösa kvinnor drar sig för att söka skydd.

Stockholms stad ger hjälp och skydd till dem som vistas inom staden både genom egen verksamhet och genom bidrag till organisationer som möter papperslösa kvinnor. De kvinnjourer som kan komma i kontakt med papperslösa kvinnor får bidrag från staden genom socialnämndens organisations- och föreningsutskott. Bidragen fördelas utifrån verksamheternas ansökan och bedömning av arbetsbelastning. Det är angeläget att staden arbetar med att hitta kanaler för att informera papperslösa kvinnor som lever i utsatthet om det stöd och skydd som finns.

Det är för mig en viktig fråga att alla har möjlighet till ett tryggt liv och goda levnadsvillkor. Under 2012 genomför socialnämnden en kartläggning av våld i nära relationer i Stockholms stad, vars resultat kommer att användas i arbetet med att ta fram nya riktlinjer för stadens arbete gällande våld i nära relation. Ingen utsatt kvinna ska behöva återvända till en tillvaro där hon och eventuella barn riskerar att utsättas från våld i den nära relationen.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2011:10) om även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnjour.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet *Karin Wanngård* (S) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att

1. bifalla motionen
2. därutöver anföra

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen redan ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i en akut utsatt situation. Däremot finns det idag inget ekonomiskt stöd som särskilt riktas till kvinnjourer som arbetar med gruppen papperslösa kvinnor. Vi menar att genom att rikta särskilt stöd till kvinnjourer så underlättar man och öppnar upp för ett utökat arbete med den utsatta gruppen. Staden bör se över sitt stöd till kvinnjourer som arbetar med den gruppen. Vi vet att papperslösa kvinnor är väldigt utsatta eftersom de befinner sig utanför samhällets alla skydds nätverk.

Reservation anfördes av borgarrådet *Daniel Helldén* (MP) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar att

1. bifalla motionen
2. i övrigt anföra;

De frivilligorganisationer och jourer som tar emot papperslösa gör detta utan ekonomiskt stöd från kommunen. En av anledningarna är att Stockholms stad inte ger dessa frivilligorganisationer och jourer någon ersättning för sitt humanitära arbete riktat till ”icke-medborgare”. Men papperslösa kvinnor, barn och män omfattas givetvis av de grundläggande mänskliga rättigheterna och bör få stöd i sin utsatta situation.

Papperslösa lever en oerhört utsatt tillvaro i Stockholm, med risk för att hamna i människohandel, prostitution samt på andra sätt utnyttjas utifrån sin sociala beroendeställning. Samtidigt står kommunen handfallen inför dessa människors grundläggande rättigheter och vi har tyvärr ett politiskt klimat som gör skillnad på människors lika värde utifrån nationell och etnisk tillhörighet.

Vi vill att organisationer som riktar sig till papperslösa ska få ersättning av Stockholms stad. På detta sätt kan vi ge organisationer och jourer förutsättningar att till våldsutsatta ge ett stöd som kan göra att personerna blir hörda, ges möjlighet att förändra sin situation och ta sig ur våldet.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2011:10) av Karin Rågsjö (V) om ”Även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour” besvaras med hänvisning till vad som sägs i detta utlåtande.

Stockholm den 16 maj 2012

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Anna König Jerlmyr

Ylva Tengblad

Reservation anfördes av *Karin Wanngård*, *Roger Mogert* och *Olle Burell* (alla S) med hänvisning till reservationen av (S) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Åsa Jernberg* och *Stefan Nilsson* (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av *Ann-Margarethe Livh* (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2011:10) av Karin Rågsjö (V) om ”Även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour” bifalles.
2. Därutöver vill jag framföra följande.

Ingen kvinnojour i staden får riktad ersättning för papperslösa. Jourerna har därmed små möjligheter att hjälpa papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld. Systerjouren Somaya kan till exempel bara ge råd och stöd och länka vidare till andra stöd-nätverk. År 2010 tog Systerjouren emot 320 samtal från papperslösa kvinnor, vilket var 20 procent av alla sökande. De vidriga omständigheter som kvinnorna lever under kan kallas en form av människohandel.

Med ett riktat ekonomiskt stöd till jourerna skulle enskilda papperslösa kvinnor kunna få skyddat boende, stödsamtal, information om vård samt juridisk hjälp. Kvinnojourer som har erfarenhet av papperslösas speciella svårigheter skulle kunna få förstärkt verksamhetsbidrag. Systerjouren Somaya tillstyrker motionen i sin helhet som ett klart ställningstagande för papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld. Deras bedömning utifrån erfarenhet talar för att ett riktat ekonomiskt stöd mot papperslösa kvinnor kan göra stor mänsklig skillnad.

Många jourer drivs ideellt och har varken resurser eller kompetens att hjälpa kvinnorna mer än med det mest akuta. Kriscentrum för kvinnor bör därför få i uppdrag att också ta emot papperslösa. Kvinnorna ska inte bara få akut hjälp med boende över natten, utan också få hjälp att komma bort från könsrelaterat våld och förtryck. Många kvinnor har barn som far illa. De små barnen får inte kontroller via barnvårdscentraler som andra barn. Barnen har rätt till skolgång, men utan tryggt boende och med oro för mamman fungerar inte skolarbetet.

Det framgår också av remissvaren att det behövs tydligare riktlinjer för socialtjänsten för att på bästa sätt hjälpa papperslösa våldsutsatta kvinnor. Det finns inga formella riktlinjer och inte heller allmän information om vilka rättigheter den papperslösa kvinnan/familjen har idag.

Att bifalla motionen vore en politisk markering om samhällets ansvar för att hjälpa alla våldsutsatta kvinnor enligt de internationella konventioner om mänskliga rättigheter, barns rättigheter och kvinnors rättigheter som Sverige har lovat att leva upp till.

ÄRENDET

Karin Rågsjö (V) föreslår i motionen (2011:10) kommunfullmäktige besluta att ideella kvinnojourer som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad även ska få ersättning för verksamhet riktad mot papperslösa kvinnor samt att stadens Kriscentrum för kvinnor ska ges i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor och ge dem stöd och skydd.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd, Östermalms stadsdelsnämnd och Systerjouren Somaya.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 25 maj 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är utsatta och kan därmed oftare blir föremål för mäns våld. Det finns i dagsläget oklarheter i papperslösa personers rättigheter, kanske främst när det gäller skolgång för barn och människor i behov av vård. På den nationella nivån pågår ett arbete med att förtydliga lagstiftningen inom dessa områden. Dock finns det inom socialtjänstens ansvarsområde inte samma oklarheter i lagstiftningen utan där är ansvaret tydligt.

Staden har ansvar för att hjälpa dessa kvinnor och det är styrt genom socialtjänstlagen, SoL 2 kap 2§ 1a stycket, där det anges att kommunerna har det yttersta ansvaret för de personer som vistas i kommunen och därför ska ge den enskilde bistånd och skydd i den akuta situationen till exempel tillfällig vistelse på kvinnojour eller annat skyddat boende. När det akuta behovet har tillgodosetts medverkar socialtjänsten till att den enskilde ska kunna återvända till sitt hemland. Det finns alltså lagstöd för att bevilja hjälp till dessa kvinnor.

Socialnämnderna i staden har det yttersta ansvaret för de personer som vistas inom stadens gränser och kan ge akut hjälp. Att ge ideella kvinnojourer ytterligare ersättning för verksamhet riktad mot papperslösa kvinnor eller att stadens kriscentrum för kvinnor får i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor förändrar inte det faktum att socialtjänsten är skyldig enligt 7 kap 1 § utlänningsförordningen (2006:97) att kontakta polisen. Stadsledningskontoret anser inte att motionärens förslag innebär någon förändring i realiteten eftersom förslaget sannolikt inte innebär att fler papperslösa kvinnor kommer att söka hjälp utifrån deras rädsla att bli utvisade. Papperslösa kvinnorna har rätt att få insats men lagstiftningen kan göra att de är rädda att söka hjälp.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 juni 2011 att

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av ledamoten Inger Stark (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S), *bilaga 1*.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 27 april 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Statens skyldigheter och arbetet med att upprätthålla de mänskliga rättigheterna bygger på de bindande åtaganden som Sverige har gjort genom att ansluta sig till internationella konventioner. De anger vilka skyldigheter som staten har gentemot individen. När ett land skriver under en konvention förbinder sig staten juridiskt att skydda och främja konventionens rättigheter. Genom lagstiftningen konkretiserar man innehållet i konventionerna.

Det finns oklarheter i papperslösa personers rättigheter, framför allt när det gäller skolgång för barn och människor i behov av vård. På den nationella nivån pågår ett arbete med att förtydliga lagstiftningen inom dessa områden. Inom socialtjänstens ansvarsområde finns inte samma oklarheter i lagstiftningen.

I socialtjänstlagen anges att kommunerna har det yttersta ansvaret för de som vistas i kommunen och att man därför ska ge den enskilde bistånd och skydd i den akuta situationen. Socialtjänsten ska således göra en nödprovning av behovet av mat, kläder, tak över huvudet och skydd. När det akuta behovet har tillgodosetts medverkar man till att den enskilde ska kunna återvända till sitt hemland.

Det finns dock även inom socialtjänsten en problematik vad gäller papperslösa personer som handlar om hur långt ansvaret sträcker sig innan man ska medverka till hemresa. Även om det finns kammarrättsdomar som anger den enskildes behov kan tillgodoses genom hemresa kan det vara svårt att göra dessa bedömningar i det enskilda fallet.

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i den akuta situationen. De verksamheter inom förvaltningen som kommer i kontakt med gruppen papperslösa kvinnor medverkar också till att ge skydd

till flickor och kvinnor i akuta situationer.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 18 maj 2011 att avstyrka motionen och åberopa förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen.

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S), tjänstgörande ersättaren Love Edenborg m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 29 mars 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är mer utsatta om de blir föremål för mäns våld än svenska kvinnor. De är mer sårbara och isolerade och som motionären påpekar, drar de sig för att vända sig till polisen då de kan riskera att bli avvisade. Även kvinnor som kommit till Sverige för att leva med en man här och som utsätts för våld är en särskilt utsatt grupp. Dessa kvinnor har under vissa omständigheter rätt att söka uppehållstillstånd av annat skäl än anknytning.

På de ideella kvinnojourerna vistas både kvinnor som placerats av socialtjänsten och kvinnor som har sökt själva. Huruvida kvinnojourerna redan idag tar emot papperslösa kvinnor är oklart. När det gäller Kriscentrum för kvinnor krävs att det finns en placerande stadsdelsförvaltning.

Stadsdelsförvaltningens ansvar att ge de som vistas i kommunen det stöd de behöver enligt SoL 2 kap 2§ 1a stycket omfattar också de som vistas här helt tillfälligt. Det åligger således stadsdelen att även ge papperslösa våldsutsatta kvinnor insatser i en akut situation t.ex. tillfällig vistelse på kvinnojour eller annat skyddat boende. Enligt Utlänningsförordningen 2006:97 är socialnämnden skyldig att underrätta polismyndigheten om nämnden ger bistånd till en person som inte har uppehållstillstånd. Skyldigheten inträder första gången en nämnd vidtar en åtgärd i ett ärende om socialtjänst, t.ex. registrerar en ansökan om ekonomiskt bistånd. Den som lämnar underrättelsen bör uppmana kvinnan att ta kontakt med Migrationsverket i fråga om uppehålls- eller arbetstillstånd.

Sammanfattningsvis har förvaltningen det yttersta ansvaret för de som vistas i stadsdelsområdet och kan ge akut hjälp men på grund av lagstiftningen måste socialtjänsten underrätta polisen vilket förmodligen innebär att våldsutsatta kvinnor drar sig för att kontakta socialtjänsten.

Förvaltningen ser i dagsläget ingen möjlighet att tillgodose motionärens förslag.

Östermalms stadsdelsnämnd

Östermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 17 mars 2011 att avslå motionen och därutöver uttala följande:

Omsorg om dem som är utsatta för våld i nära relationer är en mycket viktig fråga och vi är måna om att samhället och olika aktörer kan hjälpa olika utsatta grupper på bästa sätt för de drabbade. För att Stockholms stad inklusive stadsdelsförvaltningarna ska få tydligare riktlinjer och därmed kunna ge en bättre vård och en bättre hjälp till dessa grupper vill vi att staden utreder frågan centralt.

Reservation anfördes av vice ordförande Stefan Nilsson m.fl. (MP), ledamoten Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) och Per Hamnström (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Stefan Nilsson m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Östermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 28 februari 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsdelsförvaltningen har tagit del av remissen och instämmer i att papperslösa kvinnor utsatta för olika övergrepp bör kunna ges stöd och hjälp oavsett om de är folkbokförda i kommunen eller inte. Specifikt kvinnor med barn, anser förvaltningen. Som situationen är idag för papperslösa kvinnor fattas beslut om skyddat boende av enhetschef på respektive enhet, dock utan formella riktlinjer. Allmän information om vilka rättigheter den papperslösa kvinnan/familjen har saknas i dagsläget. Förvaltningen anser att Stockholms stads socialjour bör få uppdraget att utreda dessa ärenden. Socialtjänsten på Östermalm har hittills inte haft någon ansökan om skyddat boende från en papperslös kvinna.

Systerjouren Somaya

Systerjouren Somayas yttrande daterat den 27 maj 2011 har i huvudsak följande lydelse.

Karin Rågsjö föreslår i sin motion att kvinnor som lever i Sverige utan uppehållstillstånd ska ha rätt till plats på kvinnojour.

Den ideella kvinno- och tjejjouren Systerjouren Somaya har tagit del av ovan rubricerade förslag och välkomnar och tillstyrker förslaget i sin helhet. Att man i försla-

get har gjort ett klart ställningstagande för papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld anser Systerjouren Somaya är mycket positivt.

Då förslaget förutsätter att Stockholms stads kvinnojourer har ekonomiskt stöd för att även ta emot papperslösa våldsutsatta kvinnor, är det av största vikt att kommunfullmäktige bifaller att ideella kvinnojourer, som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad även ska få ersättning för verksamhet riktad mot enskilda papperslösa våldsutsatta kvinnor. Därigenom ger man kvinnojourerna möjligheten att ge adekvata insatser samt hjälp till att den våldsutsatta blir hörd, får rätt stöd och hjälp till att förändra sin situation och ta sig ur våldet.

Barnets rätt

Systerjouren Somaya vill dock understryka vikten av att även särskild hänsyn tas till papperslösa barn som lever i hot om våld eller som varit direkt utsatta för och/ eller bevittnat psykiskt såväl som fysiskt våld inom familjen. Vi gör detta med stöd av Barnkonventionen och med stöd av socialtjänstlagens starkare skrivningar om barns rättigheter (5 kap. 1 § SoL).

Omsorgssvikt från vårdnadshavaren och konsekvenserna framförallt för barnet är något vi erfarit vid ett flertal tillfällen. Det finns stor risk för att ingen tillvaratar barnets rättigheter eller ser till att barnet skyddas från missgynnande förhållanden och där barnet får illa psykiskt. Det stöd från socialtjänsten som varje barn som riskerar att fara illa ska kunna få, kan utebli beroende på kvinnans rädsla för vad en eventuell polisanmälan skulle kunna medföra - och på att barnet över huvud taget inte är känt för myndigheterna.

Små barn utan papper faller ofta utanför det vardagliga skyddsnät där de flesta andra barn möter vuxna utanför familjen såsom barnavårdskontroller och daghem/förskola. Barn i skolåldern går oftare i skola men kan vara väl medvetna om familjens situation och - precis som kvinnan - avstå från att söka skydd i våldsamma situationer, på grund av oron för att andras ingripande kan leda till att familjen ställs på gatan eller att exempelvis fadern eller hela familjen grips och utvisas. 2

Systerjouren Somayas kontakt med våldsutsatta kvinnor som är papperslösa

2010 var 20 % av våra nya hjälpsökande våldsutsatta papperslösa kvinnor vilket betyder att vi tagit emot ca 320 samtal från denna grupp av kvinnor. De är i behov av hjälp i form av skyddat boende, stödsamtal och information om deras möjligheter till vård. Även juridisk hjälp efterfrågas. Det engagemang och insatser som vår jour gör för papperslösa kvinnor sker på helt ideell basis. Det vi idag kan göra är att ge den hjälpsökande råd och stöd och länka vidare till andra stödnätverk i samhället som t ex Rådgivningsbyrå, Ingen människa är illegal, enskilda läkare och tandläkare, Röda korset, Transkulturellt centrum samt kontakter för juridisk hjälp. Med ekonomiskt stöd från Stockholms stad skulle våra möjligheter att hjälpa denna grupp öka väsentligt.

En form av människohandel

Vår erfarenhet är att kvinnor som lever som papperslösa ofta blir tvingade eller pressade att utnyttjas sexuellt för att klara sitt livsuppehälle och om hon har barn, även deras. Likaså är det mycket vanligt att kvinnan utnyttjas att utföra hushållstjänster under slavliknande förhållanden. Hon utsätts av okända som kända män, eller av andra personer som är bekanta med kvinnan. Att leva under dessa kränkande förhållanden, med den utsatthet och de psykiska men som medföljer ett förtryck, och dessutom vara förälder och vårdnadshavare får konsekvenser inte bara för henne utan även för barnen.

Ur ett kvinnoofridsperspektiv försvårar den politiska status hon har att ta sig ur våldet och söka vård för sina skador och för sin psykiska och fysiska hälsa. Hon kan heller inte göra polisanmälan för de brott hon utsatts för av rädsla för att bli utvisad ur landet till ett land utan skyddsnet eller ett land där hon väntar ett ännu värre öde.

Utöver att kvinnojourerna får ekonomiskt stöd från staden för att kunna bistå med adekvat stöd och skydd, behöver också någon myndighet ansvara för den våldsutsatta kvinnans ekonomiska resurser under en period efter det att hon flyttat från skyddat boende. Ekonomiska medel behövs för att täcka hennes eget och hennes barns uppehälle. Risker är annars överhängande att hon tvingas hamna i en laglös arbetsmarknad, könsrelaterat förtryck, prostitution och annat utnyttjande igen.

Kvinnofrid

Genom att med stöd av FN-konventionen likställa papperslösa våldsutsatta kvinnors rätt till skydd med alla andra kvinnor som är utsatta för mäns våld, kan kvinnojourer inom Stockholms stad i ett tidigt skede upptäcka, synliggöra och motverka mäns våld mot kvinnor där alla våldsutsatta kvinnor får skydd oavsett om man är papperslös eller inte.

Kvinnojoursrörelsen arbetar inte bara med att erbjuda kvinnan skydd och stöd under den första tiden på skyddat boende. Vi arbetar också med att stärka henne till att bli en självständig aktör som kan ta ansvar fullt ut för sitt eget liv och därigenom få sina rättigheter tillgodosedda och bli en resurs för samhället. Vi arbetar ytterst för ett samhälle där vi kvinnor, oavsett vår legala status, kan leva våra liv fritt från könsrelaterat våld och förtryck eftersom skyddet mot könsrelaterat våld enligt folkrätten är absolut. 3

För kvinnojoursrörelsen blir det ett dilemma, då skyddet vi kan erbjuda henne inte förändrar det faktum att hon efter boendetiden återigen är papperslös. Som papperslös kan hon inte få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda eftersom de har förväxlats med de medborgerliga rättigheter som hon på grund av sin politiska status inte kan åtnjuta.

Systerjouren Somaya tar emot förslaget om våldsutsatta papperslösa kvinnors rätt till skydd på kvinnojour som ett led i att motverka könsbaserat förtryck. Antagandet av motionen skulle också reducera de socioekonomiska kostnader det innebär för samhället när människor lever under oacceptabelt förtryck.

RESERVATIONER M.M.

Socialnämnden

Reservation anfördes av ledamoten Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar att bifalla motionen
2. Socialnämnden beslutar att uppdra åt förvaltningen att ge riktade resurser till jourers arbete för papperslösa
3. Utöver detta sägs följande:

De frivilliga organisationer och jourer som tar emot papperslösa gör detta utan ekonomiskt stöd från kommunen. En av anledningarna är att Stockholms Stad inte ger dessa frivilligorganisationer och jourer någon ersättning för sitt humanitära arbete riktat till ”icke-medborgare”.

Papperslösa lever en oerhört utsatt tillvaro i Stockholm, med risk för att hamna i människohandel, prostitution samt utnyttjas av människor i social beroendeställning. Samtidigt står kommunen handfallen inför dessa människors grundläggande rättigheter i och med ett politiskt klimat som gör skillnad på människors lika värde utifrån nationell och etnisk tillhörighet.

Vi vill även se att organisationer som riktar sig till papperslösa ska få ersättning av Stockholms stad. Både papperslösa kvinnor, barn och män har rätt till grundläggande mänskliga rättigheter och bör få stöd i sin utsatta situation av staden.

Reservation anfördes av ledamoten Inger Stark (V) enligt följande.

1. Socialnämnden beslutar att bifalla motionen.
2. Därutöver framförs följande.

Papperslösa kvinnor som är utsatta för våld från den man som de har en nära relation till har ett mycket stort behov av hjälp samtidigt som de flesta aldrig får någon hjälp på en kvinnojour. Alla papperslösa kvinnor känner inte till sina rättigheter och vet kanske inte heller att misshandel är ett brott. Många vågar inte heller anmäla våldet till polisen av rädsla för att bli utvisade. Vi anser att Stockholms stad ska göra mer än idag och allt som är möjligt för att hjälpa utsatta kvinnor. Enligt förvaltningen är det många av de kvinnojourer som får verksamhetsbidrag som tar emot papperslösa. Fokus för bidraget är dock inte papperslösa och ingen jour får riktad ersättning för papperslösa.

För att öka möjligheterna för papperslösa våldsutsatta kvinnor att våga söka och få stöd krävs olika åtgärder. Att bifalla motionen är en viktig politisk markering om sam-

hällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor stöd och hjälp. Alla jourer ska därmed våga erbjuda hjälp i akuta situationer. Dessutom ska kvinnojourer med erfarenhet av papperslösas speciella svårigheter kunna få förstärkt verksamhetsbidrag. Redan idag har stadens Kriscentrum för kvinnor enligt förvaltningens svar på motionen tagit emot ett fåtal papperslösa som placerats via Socialjouren. Det är rätt att kommunens jour tar emot papperslösa, vilket bör bekräftas i uppdraget till enheten.

Stockholms stad hävdar att socialtjänsten måste tala om för polisen om bistånd ges till en papperslös och att det kan leda till att våldsutsatta kvinnor drar sig för att kontakta socialtjänsten. Sekretessen tolkas dock olika i olika kommuner. I Göteborg och Malmö anser man att papperslösa kan vända sig till socialtjänsten utan att riskera att bli avvisade från landet. Kravet på sekretess enligt Offentlighets- och sekretesslagens 26 kap 1 § innebär att socialtjänsten inte kan lämna ut uppgifter till exempelvis Migrationsverket om en hjälpsökande papperslös person. Vår uppfattning är att Stockholms stad bör ansluta sig till den tolkning som görs av Göteborg och Malmö.

På sikt räcker det dock inte med kommunala insatser för att papperslösa våldsutsatta kvinnor ska få sina mänskliga rättigheter respekterade, utan förmodligen måste en lagändring genomföras. Det är inte humant att papperslösa kvinnor känner sig tvingade att stanna i en våldsam relation för att de inte vågar anmäla till polisen av risk för att utvisas. Det är heller inte acceptabelt att våldsutövande män får fortsätta utan att ställas inför rätta.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordföranden Roger Mogert m.fl. (S) enligt följande.

Förvaltningens bedömning är att lagstiftningen redan ger stöd för att ge enskilda papperslösa kvinnor stöd i en akut utsatt situation. Däremot finns det idag inget stöd som särskilt riktas till gruppen papperslösa kvinnor. Vi tycker att staden ska höja ambitionsnivån och se över sitt stöd till kvinnojourer som arbetar med den gruppen. Vi vet att papperslösa kvinnor är den mest utsatta gruppen i samhället eftersom man helt befinner sig utanför samhällets skyddsnätverk. Vi menar att genom att rikta särskilt stöd till kvinnojourer så underlättar man och öppnar upp för ett utökad arbete med den utsatta gruppen.

Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordföranden Rosa Lundmark (V), ledamoten Magnus Dannqvist m.fl. (S), tjänstgörande ersättaren Love Edenberg m.fl. (MP) enligt följande.

1. Nämnden tillstyrker motionen.
2. Därutöver vill vi framföra följande.

Papperslösa kvinnor som är utsatta för våld från den man som de har en nära relation till har ett mycket stort behov av hjälp i samtidigt som de flesta aldrig får någon hjälp på en kvinnojour. Alla papperslösa kvinnor känner inte till sina rättigheter och vet kanske inte heller att misshandel är ett brott. Många vågar inte heller anmäla våldet till polisen av rädsla för att bli utvisade.

Vi anser att Stockholms stad ska göra mer än idag och allt som är möjligt för att hjälpa utsatta kvinnor. Enligt socialförvaltningen är det många av de kvinnojouren som får verksamhetsbidrag som tar emot papperslösa. Fokus för bidraget är dock inte papperslösa och ingen jour får riktad ersättning för papperslösa.

För att öka möjligheterna för papperslösa våldsutsatta kvinnor att våga söka och få stöd krävs olika åtgärder. Att bifalla motionen är en viktig politisk markering om samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor stöd och hjälp. Alla jourer ska därmed våga erbjuda hjälp i akuta situationer. Dessutom ska kvinnojouren med erfarenhet av papperslösas speciella svårigheter kunna få förstärkt verksamhetsbidrag. Redan idag har stadens Kriscentrum för kvinnor enligt socialförvaltningens svar på motionen tagit emot ett fåtal papperslösa som placerats via Socialjouren. Det är rätt att kommunens jour tar emot papperslösa, vilket bör bekräftas i uppdraget till enheten.

Stockholms stad hävdar att socialtjänsten måste tala om för polisen om bistånd ges till en papperslös och att det kan leda till att våldsutsatta kvinnor drar sig för att kontakta socialtjänsten. Sekretessen tolkas dock olika i olika kommuner. I Göteborg och Malmö anser man att papperslösa kan vända sig till socialtjänsten utan att riskera att bli avvisade från landet. Kravet på sekretess enligt Offentlighets- och sekretesslagens 26 kap 1 § innebär att socialtjänsten inte kan lämna ut uppgifter till exempelvis Migrationsverket om en hjälpsökande papperslös person. Vår uppfattning är att Stockholms stad bör ansluta sig till den tolkning som görs av Göteborg och Malmö.

På sikt räcker det dock inte med kommunala insatser för att papperslösa våldsutsatta kvinnor ska få sina mänskliga rättigheter respekterade, utan förmodligen måste en lagändring genomföras. Det är inte humant att papperslösa kvinnor känner sig tvingade att stanna i en våldsam relation för att de inte vågar anmäla till polisen av risk för att utvisas. Det är heller inte acceptabelt att våldsutövande män får fortsätta utan att ställas inför rätta.

Östermalms stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av vice ordförande Stefan Nilsson m.fl. (MP), ledamoten Birgit Marklund Beijer m.fl. (S) och Per Hamnström (V) enligt följande.

Vi reserverar oss mot nämndens beslut till förmån för förvaltningens förslag och tidigare yrkande.

Särskilt uttalande gjordes av vice ordförande Stefan Nilsson m.fl. (MP) enligt följande.

Detta är ett mycket viktigt förslag och det är mycket glädjande om detta nu förhoppningsvis blir verklighet. Generellt behövs en mer generös politik för papperslösa, som idag får mycket illa, och också en mer generös flyktingpolitik.

KOMMUNFULLMÄKTIGE

Motioner

2011:10

2011:10

Motion av Karin Rågsjö (V) om även papperslösa kvinnor som är utsatta för mäns våld ska ha rätt till plats på kvinnojour

Dnr 325-313/2011

Kvinnor som lever gömda i Sverige utan uppehållstillstånd är en grupp som är extra utsatt när det gäller mäns våld. En kvinna som helt saknar rättigheter i samhället riskerar att bli utsatt för sexuella övergrepp och misshandel av män som utnyttjar hennes situation. Av rädsla för att bli avvisade vågar kvinnan sällan anmäla förövaren till polisen. Dessa kvinnor är ofta mer sårbara och isolerade än svenska kvinnor i samma situation, då de vistas i ett annat land än hemlandet och därmed ofta saknar ett socialt nätverk.

Enligt en rad internationella konventioner som Sverige anslutit sig till är det samhällets ansvar att ge alla våldsutsatta kvinnor rätt till stöd och skydd. Papperslösa kvinnor som lever utan uppehållstillstånd och som misshandlas får dock sällan tillräckligt med skydd eller hjälp. Stockholms stad stödjer kvinnojourerna med verksamhetsbidrag som beslutas av organisations- och föreningsutskottet i socialnämnden. De verksamheter som stöds ska komplettera socialtjänstens insatser för stockholmarna. Fokus är därmed inte direkt papperslösa, även om flera jourer även har kontakt med papperslösa. Därutöver betalar stadsdelsnämnderna för insatser för enskilda våldsutsatta kvinnor, dock inte för papperslösa.

Jag anser att kommunen ska garantera skydd till alla flickor och kvinnor som utsätts för hot, misshandel, utpressning, trakasserier eller sexuella övergrepp oavsett om de är folkbokförda i kommunen eller inte. Ett parallelexempel är att svenska skolor har rätt att erbjuda papperslösa barn samma skolgång som andra barn, med stöd av FN:s konvention om barnets rättigheter som gäller alla barn oavsett nationellt ursprung.

På samma sätt som barnkonventionen omfattar FN:s konvention om medborgerliga och politiska rättigheter alla vuxna oavsett nationellt ursprung. Deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor förtydligas det speciella ansvar som staterna har för att motverka våld mot kvinnor. Det innebär att kvinnor har rätt till specialiserat stöd och att de inte ska göras till offer ännu en gång på grund av hur praxis tillämpas. Vår tolkning är därför att papperslösa kvinnor kan erbjudas stöd och skydd med stöd av nämnda internationella konventioner.

Kommunfullmäktige föreslås därför besluta följande.

1. Ideella kvinnojourer som får ekonomiskt stöd från Stockholms stad ska även få ersättning för verksamhet riktad mot enskilda papperslösa kvinnor
2. Stadens Kriscentrum för kvinnor ska ges i uppdrag att även ta emot papperslösa kvinnor och ge dem stöd och skydd.

Stockholm den 7 februari 2011

Karin Rågsjö